

Kolumbijští indiáni

Když v Praze zavoní káva kmene Arhuacos

TEXT LUCIE PANTAZOPOULOU DRAHOŇOVSKÁ, FOTO ALENA ANTONOVIČOVÁ

„Od mládí mě lákalo cestovat do exotických zemí, žila jsem několik let v severní Africe, létala na Blízký východ, do Indie. Ale po první návštěvě Kolumbie mě poznávání nových míst už neláká. Ta země si mě získala, protože mi nabízí vše, o čem jsem kdy snila,“ říká cestovatelka a zakladatelka nadačního fondu Arhuacos Alena Antonovičová. Do této jihoamerické země se každým rokem ráda vrací, navázala tam mnohá přátelství. Začala k nám dovážet kávu, kterou tradičním způsobem pěstují domorodí indiáni kmene Arhuacos v pohoří Sierra Nevada de Santa Marta. I tak lze přispět k zlepšení jejich života.

■ Asdrubal Torres bude od 14. 6. do 13. 7. v České republice představovat svůj kmen i kávu, kterou vyrábí.

Indiáni kmene Arhuacos mají dlouhé, černé, lesklé vlasy. Ostříhat si je pro ně znamená jako by pokáceli stromy. Taková připodobnění mají pro vše, co je obklopuje. „Žijí si svým životem v dokonalém souladu s přírodou. Alena se postupně dozvěděla, že jejich předkové pocházeli z dnes již vymřelého kmene Chibcha, který ovládal část Jižní Ameriky. A že spolu s Inký, Mayi a Aztéky utvářeli pilíře tehdejší vyspělé civilizace. Přidomek Tairona získali tito indiáni podle stejnojmenného pohoří. V současnosti v Sierra Nevadě přežívají coby přímí potomci této komunity čtyři kmeny: Arhuacos, Kanquamos, Wiwas a Koguis. Po příchodu Španělů v druhé polovině 16. století na jihoamerický kontinent začalo hromadné vraždění původního obyvatelstva kvůli zlatu a půdě. „Byla to genocida, která skončila až na počátku 19. století, kdy se Latinská Amerika pod vedením Simona Bolívara osvobodila od španělské nadvlády,“ vysvětluje Alena.

Chibchové pěstovali v úrodné oblasti Tairony po staletí zeleninu, ovoce a bavlnu. Živilí se také rybolovem, plodiny a výrobky si navzájem směňovali. Když na jejich území vtrhli Španělé, zachránili se útekem do vysokých hor Sierra Nevada de Santa Marta. Španělé je nepronásledovali, protože svahy byly příliš strmé, a džungle, plná neznámých predátorů, pro ně byla příliš nebezpečná. „Jde o nejvyšší pobřežní pohoří na světě s unikátním ekosystémem. Má nejrozmanitější faunu a flóru v Kolumbii. Nejvyšší hora Pico Colón se tyčí do výšky téměř 5800 metrů nad mořem, ale vzdálenost k pobřeží Karibiku je jen čtyřicet kilometrů. Sierra Nevada připomíná trojhranný jehlan. Obklopují ho pouště, moře, močály a řeka Magdalena. Proto tam vše živé zůstává jako by zakonzervované,“ říká cestovatelka.

Na jedné ze svých cest se Alena vydala s kolumbijskou kamarádkou malým džípem z Medellín do Valleduparu, aby navštívi-

la její indiánské přátele. Podnikla patnáctihodinovou jízdu v propletení kamionů, autobusů a koňských povozů (v Kolumbii neexistuje vlaková doprava). Po příjezdu se setkala i se šamanem Asdrubalem Toressem, s nímž od té doby spolupracuje v rámci projektu podporujícího celou komunitu. „Indiáni mě pozvali do vesnice Birwa, kde pěstují kávová zrna a kakaové boby. Za to, co prodají, nakupují olej, sůl, rýži nebo nádobí. Žijí bez elektřiny, nevedou k nim žádné silnice. Pytle s kávovými zrny naloží na mulu a vezou je do údolí, ale málokdy za ně dostanou odpovídající cenu,“ popisuje Alena, která pozvala Asdrubala do Prahy, a on sem přijel jako vůbec první indián z pohoří Sierra Nevada. „Asdrubalovi se tu velmi líbilo, seznámil nás s filozofií a tradicemi svého kmene a představil také jejich kávu a čokoládu. Jeho posláním je předávat informace o důležitosti rovnováhy energií jak v přírodě, tak v životě. Kmen Arhuacos říká: „Začněme myslet na budoucnost našich dětí tím,

■ Alena Antonovičová mezi indiány kmene Arhuacos.

že budeme zodpovědnější k přírodě, která nás obklopuje.“ Alena Antonovičová doplňuje: „Poznala jsem, že indiáni nepotřebují nic víc, než aby mohli žít na svých pozemcích. Existují tzv. pseudohumanisté, kteří se snaží „zachránit indiány“ tím, že vybírají peníze na nákup bot, matrací, korálků apod. Toto vše indiánskou tradiční kulturu likviduje. Indiáni chodí rádi bosí, kontakt s Matkou Zemí je pro ně důležitý. Chtějí se pouze navrátit na svá teritoria, odkud byli kdysi vyhnáni, a žít soběstačně bez pomoci zvnějšku. Nechtějí shromažďovat majetek. Nechme je proto žít po svém a poučme

se od nich, jak žít v harmonii. V současné době již máme vybraný konkrétní pozemek ke koupi, ale chybí zhruba polovina financí. Je pravda, že v Kolumbii žijí snad ti nejsympatičtější lidé na světě, ale bohužel i zločinci a jedná se o zemi s obrovským rozdílem mezi bohatými a chudými. Aby se tato situace zlepšila, bylo by potřeba zavést sociální programy, zlepšit školství a zdravotnictví. Kolumbie dnes patří mezi 32 nejbohatších států světa, nicméně ročně umírají jen v oblasti Guajira v severovýchodní části země dva tisíce dětí vinou kontaminované vody,“ dodává Alena Antonovičová. ✘

■ Indiánská devčátka s tradičními taškami – mochilami

Zhruba 50 tisíc příslušníků kmene Arhuacos žije v padesáti pueblech (každé z nich obývá 800 až 1500 lidí). Nejdůležitější vyšší osobností komunity je duchovní vůdce „mamo“. Rada starších určí věštbou, která těhotná žena porodí budoucího „mama“. Ve čtyřech letech, poté, co ho matka přestane kojit, je dítě umístěno do speciálního domu „casa sagrada“, kde žije se starším šamanem a jeho ženou. Ti chlapce dříve vychovávali do šestnácti let ve tmě, aby tlumil své smysly a koncentroval se na duchovní svět. „Mamo“ mu byl jediným zdrojem poznání okolního života. Bylo mu zapovězeno jíst červené maso, sůl a koření, mohl konzumovat jen pokrmy, které by nejitřily jeho chuťové smysly. Tato tradice existuje dodnes, přestože výchova „mama“ už není zdaleka tak přísná. I dnes získává po ukočení 16. roku při slavnostním obřadu nádobu zvanou tutuma v podobě duté dýně. Uvnitř ní je prášek z rozdrcených mořských lastur. Ten se smísí se slinami a listy koky a výsledná nažloutlá hmota se pak nanese kolem hrdla dýně – vznikne tak „poporo“, rituální předmět, který muži u sebe nosí celý život a kreslí na něj symbolicky svou knihu života. Směs je také uvádí do stavu spirituálního rozjímání. Po smrti je „poporo“ pochováno spolu se zemřelým. Ženy smějí koku pouze pěstovat a sklízet, žvýkat ji nemohou. Jejich spirituální činností je tkaní „mochil“, tedy tašek z ovčí vlny. Už čtyřleté děvčátko dostane přadénko s vlnou a její matka a sestry ho učí, jak zaznamenávat při tkaní pomocí uzlíčků svoje pocity, prožitky a nálady, podobně jako do deníku. Za dva až tři měsíce každodenní práce je taška hotová. Každá žena dědí z generace na generaci rodinné vzory. Symbolizují to, co je pro Arhuacos posvátné, ať už je to koka, ptáci, zasněžené vrcholky hor, stejně jako duchovní symboly. V dnešní době si ženy výrobou „mochil“ přivydělávají a jejich nošení je v Kolumbii velmi populární. Ten, kdo je nosí, je má nejen jako módní doplněk, ale vyjadřuje tím podporu indiánům kmene Arhuacos. Podpořit je lze prostřednictvím www.arhuacos.cz, třeba zakoupením kávy. Právě byla zahájena sbírka k dovybrání peněz na koupi pozemku pro tyto indiány.